

Casa, escola i pati: usos lingüístics quan s'acaben les classes. Síntesi i anàlisi de l'estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya

Natxo Sorolla

Resum

El treball que aquí es presenta té per objectiu analitzar la situació sociolingüística als centres d'educació secundària de Catalunya a partir de les dades obtingudes amb l' "Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya" dut a terme l'any 2006, pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística. En primer lloc, es repassa la metodologia que es va aplicar amb la realització d'aquesta enquesta. Posteriorment es descriuen els resultats obtinguts en els diferents temes tractats: les dades sociodemogràfiques de l'alumne i la seua família, les principals dades sociolingüístiques, les competències, usos i representacions lingüístiques i el consum cultural. La visió explicativa de les dades obtingudes en l'estudi pot ser consultada de manera exhaustiva a la publicació del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2008) [consultable en línea \(CSASE 2008\)](#). En segon lloc, s'incorpora un apartat final centrat en la llengua familiar i els usos lingüístics amb els amics, per tal de destacar els principals factors que expliquen la relació i el canvi entre una variable i l'altra.

Sumari

1. Característiques de l'Estudi i Metodologia
2. Anàlisi descriptiva de l'enquesta
  - 2.1 Dades sociodemogràfiques de l'alumne
  - 2.2. Dades sociodemogràfiques de la família
  - 2.3. Dades sociolingüístiques bàsiques
  - 2.4 Llengua familiar
  - 2.5 Coneixements i usos lingüístics generals
  - 2.6. Llengua i context escolar
  - 2.7. Llengua amb les amistats
  - 2.8 Consum cultural, Noves tecnologies i Llengua
  - 2.9. Opiniions sobre els usos lingüístics
3. Anàlisi multivariable
  - 3.1. Llengua familiar i llengua amb amics
  - 3.2. Anàlisi multivariable de la llengua parlada amb els amics
  - 3.3. Anàlisi segons els grups lingüístics
4. Conclusió
5. Bibliografia

1. Característiques de l'Estudi i Metodologia

L' "Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya" (CSASE 2008) compta amb un total de 1.393 qüestionaris vàlids, realitzats el mes de maig de 2006. El disseny inicial de la mostra es va aplicar a un total de 51 centres, que són els mateixos centres que participen en l'estudi internacional PISA 2006 (CSd'A 2006a, CSd'A 2006b). El mostreig realitzat és bietàpic estratificat. En una primera fase, se seleccionaven els 51 centres en què hi ha alumnat de 15 anys matriculat. En una segona fase, se seleccionava fins a un màxim de 35 alumnes de 4t d'ESO per centre, de manera aleatòria. Es permetia que els centres que formen part de la mostra decidissin excloure de l'aplicació un petit percentatge d'alumnat que, en la seva consideració, no tenia prou capacitat per realitzar la prova, ja fos perquè tenia necessitats educatives especials diagnosticades, ja fos perquè no dominaven la llengua d'escolarització a causa de la seva incorporació recent al sistema educatiu català.

El qüestionari està format per 51 preguntes i va ser respost per tot l'alumnat avaluat, amb un temps aproximat d'una hora. Aquestes 51 preguntes es poden dividir en vuit blocs: dades personals, dades familiars, coneixements i usos lingüístics, llengua i context escolar, hàbits d'estudi, llengua fora del centre, consum cultural i llengua i representacions.

2. Anàlisi descriptiva de l'enquesta

2.1 Dades sociodemogràfiques de l'alumne

Els alumnes enquestats en aquest estudi han estat els de 4at d'ESO, nascuts els primers anys de la dècada dels 90 i que tenien entre 15 i 16 anys. Quant a la distribució de gèneres, el nombre de xiques és superior (56 %) al de xics (44 %).

Quasi la meitat (45,7 %) cursa els estudis a poblacions grans, de més de 100.000 habitants,¹ mentre que més d'un de cada tres (37,4 %) ho fa en centres de poblacions mitjanes i un de cada sis (16,9 %) ho fa en poblacions menors de 10.000 habitants.

Tal com explicàvem en l'apartat de Característiques de l'estudi i metodologia, la mostra no inclou part de la població d'arribada recent. La major part d'enquestats (91,8 %) són nascuts a Catalunya. Els nascuts fora de l'Estat espanyol representen el 5,5 % de la mostra i els nascuts en altres parts de l'Estat, el 2,7 % . Tot i que els nascuts fora de Catalunya estan prop de representar un de cada deu enquestats, una mica menys de la meitat, compten ja amb una estada a Catalunya superior als 10 anys, ja que quan van arribar tenien com a màxim sis anys. L'altra meitat comprèn sobretot alumnes arribats molt recentment, a partir de l'any 2001.

2.2. Dades sociodemogràfiques de la família

Tot i l'alta taxa d'alumnes nadius amb què compta la mostra de l'enquesta, el nombre de fills d'immigrants és molt important. De tots els alumnes, només la meitat té dos pares nascuts al territori. Si s'hi afegeixen els que tenen almenys un dels dos progenitors nascut a Catalunya arriben a sumar fins les tres quartes parts del total. Cal precisar que els pares o mares que no són nascuts a Catalunya compten amb una llarga estada al país: dos tercers parts hi viuen des de fa més de 20 anys i prop d'una cinquena part entre 10 i 20 anys.

El nivell educatiu dels progenitors es troba força equilibrat entre els que tenen titulacions universitàries, prop d'una tercera part dels casos vàlids, i els que tenen estudis secundaris, una quarta part. Mentre, els que tenen estudis primaris o inacabats són molts més en proporció, al voltant del 45%.

Quant a la situació laboral, els pares treballen majoritàriament a jornada completa (79,7 %), mentre que les mares treballen fora de casa en un menor nombre de casos i només ho fan a jornada completa el 45,5 %, mentre que el 26,6 % ho fa a mitja jornada. Finalment, la major part dels pares continuen casats o conviuen en parella, mentre que una part menor, el 14%, s'han separat o divorciat

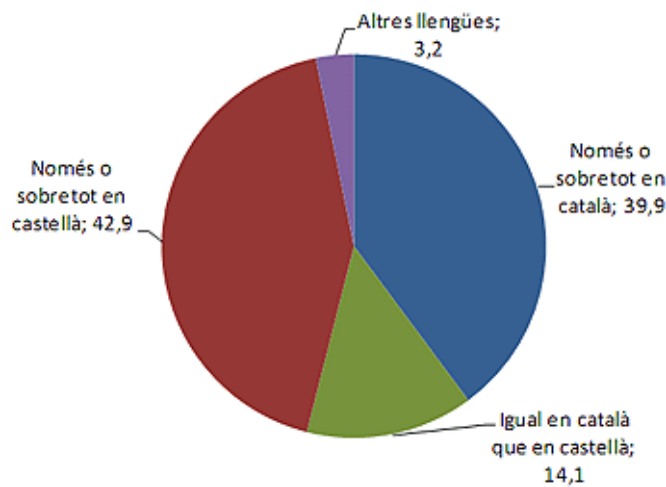
2.3. Dades sociolingüístiques bàsiques

Entre la població de 4t curs d'educació secundària obligatòria, el nombre d'alumnes que tenen com a llengua inicial² el català és similar (39,9%) al d'aquells que van parlar castellà (42,9%). També existeix un grup de població, molt més reduït, que declara que la seua llengua inicial és tant la catalana com la castellana (14,1%). Finalment, hi ha un grup menut amb altres llengües inicials, que constitueix el 3% de la mostra.

¹ Les ciutats catalanes amb més de 100.000 habitants són Barcelona, Lleida, Tarragona, L'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Sabadell, Terrassa, Santa Coloma de Gramenet i Mataró.

² S'emprarà el concepte llengua inicial per referir-se a la llengua que els alumnes parlaven de menuts a casa. Aquest concepte es distingeix d'un altre que emprarem més endavant, llengua d'identificació, que fa referència a la llengua que els alumnes consideren com a seua.

Gràfic 1 – Llengua inicial. Recordes quina llengua vas parlar a casa quan eres petit/a? Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya, 2006. Percentatges.

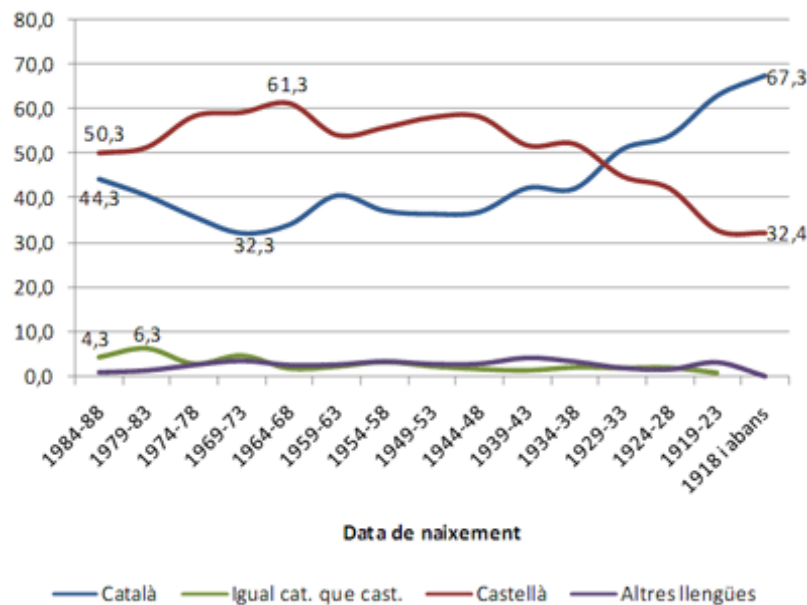

Si comparem aquestes dades amb les obtingudes amb els estudis sociolingüístics realitzats a la població adulta de Catalunya (Torres 2005, EULC 2003), observem que el nombre de parlants inicials tant de català com de castellà dibuixa certa continuïtat entre els grups més joves de l'Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003 (EULC 2003) i els resultats a secundària (CSASE 2008). A l'EULC 2003 la màxima proporció de catalanoparlants inicials es troba en les generacions més velles (vegeu el Gràfic 2), les nascudes abans dels anys 20 del segle passat, on arriben a superar els dos terços de la cohort (grup d'edat). Generació rere generació la presència del català es redueix, fet que està íntimament lligat a les migracions estatals. Els catalanoparlants inicials nascuts a partir de mitjan dels anys 30 són les primeres cohorts on són menys que els castellanoparlants inicials. I entre els nascuts a principis dels 70 s'arriba al mínim històric, assolit en el 32,3% de catalanoparlants inicials, i acompanyat del màxim històric de castellanoparlants inicials, situat en el 61,3 %. Però les generacions nascudes a partir dels 70 i els 80 veuen créixer la presència del català com a llengua inicial, i en qüestió de 15 cohorts recuperen unes proporcions similars a les dels nascuts durant els anys 30 i 40 del segle passat. Aquest creixement del català cohort rere cohort apropa el nombre de parlants inicials de català als de castellà, però sense arribar a anivellar-los en la generació nascuda entre 1984-88, la més jove de les estudiades a l'EULC 2003.³ L'estudi de secundària detecta que en la generació nascuda a principis dels 90 els catalanoparlants inicials no arriben superar els castellanoparlants. Però la distància entre ells (3 punts percentuals) no és significativa estadísticament. Això confirmaria la tendència a la conjunció de les proporcions, en una clara tendència a l'alça del català i una tendència a la baixa del castellà.

L'estudi de secundària detecta, per contra, un augment dels parlants que declaren tenir com a llengua inicial tant el català com el castellà (14,1%). Aquest creixement, molt important comparativament, no és del tot sobtat. En l'estudi de població adulta (EULC 2003) aquest creixement només s'intuïa com a tendència, donat que fins les cohorts nascudes durant els anys 70 no s'assolia el 4% de parlants inicials d'ambdues llengües. A més, tot i que en els darrers grups d'edat (nascuts durant els anys 80) aquest percentatge pareixia dibuixar una tendència a l'alça, ho feia de manera poc clara. Així, l'estudi de secundària indicaria que aquest increment iniciat en forma de tendència als anys 70 es consolida de forma significativa entre les generacions nascudes a principis dels 90, on estaria creixent de manera notable el nombre de parlants inicials d'ambdues llengües.

³ [L'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008](#) comptarà amb dades de població nascuda l'any 1993 o abans. Podrà, per tant, comparar-se amb les cohorts d'aquest estudi a secundària seua.

Gràfic 2 – Recorda quina llengua va parlar primer vostè, a casa, quan era petit/a? segons l'edat de l'enquestat. Estadística sobre els usos lingüística a Catalunya, 2003.

Si incloem altres variables en l'anàlisi és possible perfilar una mica més les característiques del grup d'estudiants de secundària de llengua inicial catalana. Per una banda, destaca – com és lògic – la presència de catalanoparlants inicials entre els alumnes nascuts a Catalunya. I entre els que estudien en centres de titularitat privada, els que tenen pares amb estudis universitaris, que la mare treballa fora de casa a jornada completa o de poblacions de dimensions mitjanes (d'entre 10.000 i 100.000 habitants) o menudes (menys de 10.000 habitants).

En comparar la llengua inicial ("Recordes quina llengua vas parlar a casa quan eres petit/a?") amb la llengua d'identificació ("Quina és la teva llengua?"), observem que creix el nombre de respostes de les dues llengües combinades (27,5%). En oposició, el castellà com a llengua d'identificació (33,6%) es veu reduït en 9,3 punts percentuals respecte el nombre de castellanoparlants inicials (42,9 %). En el cas del català el decreixement és molt menor, amb el percentatge de 36,5% d'alumnes que s'identifiquen amb aquesta llengua. Els factors que més influeixen en aquesta diferència entre la llengua inicial i la llengua d'identificació a favor dels qui s'identifiquen amb les dues llengües alhora o fins i tot dels qui s'identifiquen només o sobretot amb el català, són la titularitat de l'escola i la mida de la població, sent les escoles públiques i les poblacions de dimensions més reduïdes on més creix el català com a llengua d'identificació.

2.4. Llengua familiar

Detectem que el català té certa capacitat d'atracció en comparar la llengua que els pares i les mares parlen entre ells i la llengua inicial que declara l'alumnat. Això es produeix pel fet que una part visible de l'alumnat –un 7,5% de tots els enquestats – declara que el català és la seua llengua inicial, tot i que els seus pares no el parlen entre ells. Aquest flux positiu cap al català des de la resta de llengües i combinacions no passa gens inadvertit com a indicador positiu sobre la transmissió intergeneracional del català en les cohorts de població nascuda a principis dels anys 90.

Els usos lingüístics familiars, per la seua part, presenten una notable complexitat, sobretot pel que fa a la interpretació del concepte de llengua inicial en població jove. Si bé en població adulta es detecta una correlació àmplia de la llengua parlada amb els progenitors i la llengua inicial, les generacions més joves presenten alguns canvis que no passen inadvertits. Es comprova que hi ha diferències importants entre la llengua que l'alumnat parla amb els seus progenitors i la llengua que declaren que va ser la primera que van parlar a casa quan eren menuts (llengua inicial). Les dues variables no sempre es correlacionen tant com és previsible. El 34,4% dels alumnes parla català amb els dos pares, que representa una

reducció en 5,5 punts respecte el 39,9% de catalanoparlants inicials. Mentre, en el grup castellanoparlant no es detecta cap diferència significativa entre la llengua parlada amb els pares (44,6%) i la llengua inicial (42,9%).

Comparant la llengua parlada entre els progenitors quan l'alumne era menut i la llengua que actualment parla l'alumne als seus progenitors, observem que hi ha major tendència a la transmissió de la pròpia llengua per part de les parelles catalanoparlants que per part de les parelles castellanoparlants. Vegeu la Taula 1. La gran majoria dels fills de les parelles que parlaven català entre ells quan ell era menut, parlen català amb els seus pares (90,6%). Aquests han transmès el català. I només el 1,2% parla només o sobretot castellà. En el pol oposat es troba el castellà, on l'índex de manteniment és molt menor. Una quantitat notablement inferior, el 75,5 % dels fills de parelles que parlaven el castellà entre ells, els hi parlen només o sobretot castellà actualment. I entre els que no ho fan, els que parlen només català arriba al 4,9%. Entre els que declaren que els seus pares parlaven igual en català que en castellà la major part es decanten pel català: el 50,5% parla actualment amb els seus pares només o sobretot el català, mentre que els que els hi parlen només o sobretot en castellà són el 18,8%.

A la llum de les dades anteriors es podria entendre que en les parelles catalanoparlants la transmissió de la llengua es veu interrompuda en un 9,4% dels casos, mentre que en les parelles castellanoparlants el percentatge és del 24,5%. La diferència, de 15,1 punts a favor del català, és una dada a tenir en compte.

Taula 1 Llengua parlada per l'alumne amb els pares en l'actualitat, segons la llengua parlada entre els pares quan l'alumne era menut⁴

Llengua amb els pares	Quan eres petitat, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells			
	Català	Igual	Castellà	Altres
Català	90,6	29,7	4,9	2,2
Més català que castellà	5,0	20,8	2,0	
Parelles mixtes	1,6	12,9	6,7	2,2
Bilingües	1,1	17,8	3,6	
Més castellà que català	,5	5,9	5,9	
Castellà	,7	12,9	75,5	15,2
Alt. llengües i combinacions	,5		1,5	80,4
TOTAL	100	100	100	100

2.5. Coneixements i usos lingüístics generals

Pel que fa als coneixements lingüístics, ens centrem en les tres llengües amb major presència acadèmica de l'enquesta de secundària: el català, el castellà i l'anglès. El coneixement declarat de català i castellà, com era previsible, és molt superior al d'anglès. El coneixement declarat de català es troba sensiblement per sota del de castellà, tot i que els alumnes que es valoren amb puntuacions baixes en cap cas superen el 5% del total. Les competències orals i escrites de cadascuna de les llengües són molt similars, sense distància important entre, per exemple, el coneixement parlat de la llengua i l'escrit. En el cas del català i el castellà les competències orals són superiors a les escrites. Però en l'anglès la competència escrita és superior a l'oral

⁴ Categories de la llengua inicial: només o sobretot en català, igual en català que en castellà, només o sobretot en castellà i altres llengües. Categories de la llengua amb pares, variable única que agrupa la llengua que parla actualment amb el pare i llengua que parla actualment amb la mare: català, més català que castellà (amb un dels progenitors parla català i amb l'altre parla igual en català que en castellà), parelles mixtes (amb un progenitor parla català i amb l'altre castellà), bilingües (parla igual en català que en castellà amb els dos progenitors), més castellà que català (amb un dels progenitors parla castellà i amb l'altre parla igual en català que en castellà), castellà, altres llengües i combinacions (parla altres llengües o altres llengües i català i/o castellà)

Taula 2 – Puntuació mitjana en l'autovaloració del coneixement del català, castellà i anglès. Entendre, parlar, llegir i escriure. Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya, 2006

	Entendre	Parlar	Llegir	Escriure
Català	9,70	9,10	9,10	8,63
Castellà	9,77	9,46	9,46	8,96
Anglès	6,01	6,01	5,40	5,89

En la competència en català, tant els catalanoparlants inicials com els castellanoparlants mostren autovaloracions molt altes. Però una part dels castellanoparlants obtenen autovaloracions de la competència en la seua llengua segona (L2), el català, força més baixes. Aquest fet es repeteix, però cal dir que més moderadament, en el cas de la competència dels catalanoparlants amb la seua segona llengua, el castellà. Per tant, el coneixement declarat de la segona llengua per part dels catalanoparlants és superior al dels castellanoparlants. I no només en la seua segona llengua, si no que els catalanoparlants inicials també declaren tenir un coneixement superior en llengua anglesa.

Si incloem altres variables en l'anàlisi, també es detecta que la titularitat de l'escola, pública o privada concertada no és un factor que influeixi quant al coneixement de català i castellà. Contràriament, sí que ho és pel que fa al coneixement d' anglès a les escoles privades concertades, on els valors declarats són superiors. Quant al gènere dels alumnes, les xiques declaren mitjanes sensiblement superiors en escriure el castellà o l'anglès que els xics. Per últim, els fills de progenitors amb estudis superiors declaren tenir major coneixement de català i anglès.

En referència a l'ús general de la llengua, la població es distribueix de manera equilibrada en tres grups: un terç de la població parla sempre o gairebé sempre en català, un altre terç parla tant en català com en altres llengües i el poc més de terç restant parlen mai o gairebé mai en català. El factor bàsic per entendre les dinàmiques d'ús general del català és la llengua inicial. Així, els catalanoparlants inicials utilitzen almenys tant la seua primera llengua com la resta de llengües. També observem que les xiques es posicionen amb més facilitat en els usos intermedis de català i castellà, en oposició als xics, que solen situar-se més habitualment en l'ús més clar d'una o de l'altra llengua. I a pesar del major nombre de parlants inicials de català que hi ha a les escoles privades concertades, aquesta superioritat no es tradueix en un major ús de la llengua en aquests centres educatius.

2.6. Llengua i context escolar

Les dades obtingudes indiquen que dues terceres parts del professorat parla en català quan es dirigeix a la classe. Contràriament, el professorat que mai no el parla representa una dècima part del total. També en els materials escrits que rep l'alumne es percep una presència important del català. Tot i aquest alt ús del català per part dels professors a classe, el castellà té un espai gens menyspreable a l'aula quan els alumnes es dirigeixen al professorat: el 24,1% utilitzen poc o mai el català, i el 11,4% parla als professors tant català com castellà. Contràriament, pel que fa als usos productius escrits, com per exemple als exàmens, el català hi té una presència molt important: quatre de cada cinc alumnes utilitzen el català sempre. L'ús productiu del català, com en les activitats i materials didàctics, és sensiblement més alt en els centres públics que en els els privats concertats.

Habitualment, en tots els usos lingüístics acadèmics, tres quartes parts dels catalanoparlants inicials mantenen sempre la seua llengua inicial, mentre que els castellanoparlants inicials que mai no utilitzen el castellà, ni tan sols en l'ús fora de classe amb el professorat, no solen ser més d'una quarta part. Només en les activitats extrascolars és on la llengua inicial es converteix en un factor de màxima importància per a distingir els usos lingüístics: tres quartes parts dels catalanoparlants inicials utilitzen la seua primera llengua en aquestes activitats, i els castellanoparlants que utilitzen la seua ascendeixen al 57,9%. En els usos escolars fora de l'aula, pareix que en les úniques interaccions en què es manté l'alta presència del català és amb el professorat: tant dins com fora de l'aula el català s'utilitza amb el professorat en proporcions similars. No és així en l'ús del català amb el personal d'administració i serveis, on el castellà hi té una major presència.

2.7. Llengua amb les amistats

Quant als usos lingüístics amb els amics, s'observa que la presència del castellà experimenta un creixement substancial: la meitat dels alumnes (49,2%) mai no parlen català amb els seus amics del centre, en oposició al terç que sempre ho fa en català (32,9% amb els amics del centre).

Taula 3 – Usos lingüístics amb els amics. Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya, 2006

	Sempre en català	Molt	Tant en català com castellà	Poc	Mai en català
Amb les amistats (del centre)	32,9	3,6	10,2	4,2	49,2
Amb les amistats (de fora del centre)	30,9	3,7	10,01	5,2	50,1

Un dels principals factors que expliquen aquest descens de l'ús del català en els àmbits informals respecte dels àmbits anteriorment citats seria el lligam intens entre la llengua inicial dels alumnes i la llengua que empren amb les amistats. Així, tot indica que a pesar que els castellanoparlants inicials fan un important ús del català en els àmbits formals del centre, en els usos informals mantenen el castellà, la seua llengua inicial. A més, l'ús del castellà amb els amics per part dels castellanoparlants inicials és alt: quatre de cada cinc (79,4%) mai no parla català amb els amics del centre. Els catalanoparlants, tot i que majoritàriament utilitzen el català amb els amics, ho fan en unes taxes de manteniment molt inferiors que els castellanoparlants: només les dues terceres parts dels catalanoparlants (67,7%) sempre parla en català amb els amics.

En referència a la titularitat del centre, cal fer notar que en els centres privats concertats, tot i haver-hi menor presència relativa del català en la part acadèmica, hi ha major proporció d'alumnes que parlen català amb les amistats de fora del centre.

2.8. Consum cultural, noves tecnologies i llengua

La televisió, i també Internet, són els dos hàbits culturals més estesos entre l'alumnat de l'últim curs de secundària obligatòria. Donada la seva importància, resulta rellevant la dada que indica que el consum en català és molt baix en ambdós mitjans: de les cadenes o webs més vistes només una quarta part són en català. Contràriament, en el consum de ràdio, un hàbit menys estès, és on el català hi té major presència (54,4%). Fins i tot en la lectura de llibres el català té una presència important (53%), tot i que cal prendre aquest percentatge amb precaució donada la possible interferència de les lectures escolars. En pràctiques menys populars, com la lectura de premsa, el català també té una alta implantació (43,6%). A la cua de la presència del català es posiciona el cinema, on dinou de cada vint alumnes ha vist per darrer cop una pel·lícula en castellà.

Taula 4 – Llengua de consum cultural i TIC. Percentatges. Estudi sociodemogràfic i lingüístic als centres d'educació secundària de Catalunya, 2006

	Català
Televisió	28,7
Internet	23,1
Ràdio	54,4
Llibres	53
Premsa	43,6
Cinema	5

Centrant l'atenció en el grup de catalanoparlants inicials i el grup que que generalment utilitza més el català, consumeixen la ràdio majoritàriament en català, així com la premsa i els llibres. Contràriament, el consum de televisió d'aquests catalanoparlants no arriba a superar el 50%. I quant a la pàgina web que més visiten, només un terç declara una pàgina en català. En el cinema, els resultats positius per al català són residuals, fins al punt que només un de cada deu catalanoparlants inicials ha que vist la darrera pel·lícula en català. En oposició als catalanoparlants inicials, el consum en català dels castellanoparlants sempre és

molt per sota al dels catalanoparlants, i només en el cas de la ràdio i els llibres el consum en català té una forta implantació, molt propera al consum en castellà. En el cas dels llibres, però, cal atendre a la possible interferència de les lectures acadèmiques.

2.9. Opiniions sobre els usos lingüístics

Pel que fa als resultats sobre la identificació amb algun grup lingüístic ("Pertanyo al grup dels que parlen..."), l'alumnat es divideix en tres grups de proporcions similars: els que declaren que pertanyen al grup dels que parlen només o sobretot en català (33,7%), el grup dels que parlen només o sobretot en castellà (24,5%), i el grup dels que parlen igual català que castellà (41,5%).

La major part de l'alumnat indica que actualment el català en general s'usa o bé mitjanament (47,9%), o molt (32,4%) o sempre (3,2%). Sobre la percepció de l'evolució de l'ús de la llengua en els darrers cinc anys, tot i que les respostes són força equilibrades, semblen prevaldre les respostes més positives. Però sobre l'evolució prevista per als propers anys, la major part de respostes són opinions que preveuen un estancament de l'ús del català. Les visions més positives sobre l'ús general de la llengua predominen entre la gent més propera al català, ja sigui com a llengua inicial o com a llengua d'ús general. Però aquesta mateixa població també és la que veu més estancaments i retrocessos en l'evolució de l'ús del català, ja siga respecte els darrers cinc anys com de cara al futur. La titularitat del centre educatiu no pareix ser un factor influent pel que fa a les representacions lingüístiques, si que ho seria, en canvi, la mida del municipi, donat que és als municipis de dimensió mitjana (10.000 – 100.000 habitants) que la percepció d'ús del català és més optimista.

Ja no en el camp de l'avaluació de la presència del català, si no en les preferències dels alumnes pel manteniment o el canvi de l'ús de la llengua, la major part de tots els alumnes prefereix que creixi l'ús del català i que es parli molt o sempre. Però cal apuntar que és el grup d'alumnes més propers al català (com a llengua inicial o en l'ús general) el que presenta major uniformitat quant a aquestes preferències per a que augmente l'ús de la llengua, mentre que els més propers al castellà tendeixen dividir-se entre els que desitgen que s'usi més i els que prefereixen s'usi igual. A més, s'observa que les opinions favorables al català són més altes en el cas d'usos generals del català, sense concretar-les en la preferència pel creixement de l'ús en el context actual (en el seu centre escolar) o en la vida futura adulta (en la seua futura faena).

3. Anàlisi multivariable

La realitat sociolingüística als centres de secundària s'ordena a partir de cinc factors, més importants els primers, menys els darrers: ⁵

- El primer, i principal, són els **usos lingüístics**. Es complementa amb altres variables amb les quals hi mantenen una alta correlació. Sobretot destaquen els usos no formals, tals com els usos lingüístics amb iguals i a la llar, que serien el factor clau que ordena la diversitat sociolingüística dels alumnes. A més dels usos informals, es manté una alta correlació amb tres variables més: l'autodefinició de pertinença a un grup lingüístic, la llengua d'identificació i la llengua inicial. I finalment es completa, amb menor força, amb representacions sobre els usos lingüístics, la llengua de consum dels mitjans de comunicació i els usos orals amb el professorat, tant els formals com els informals.
- El segon punt clau que vertebrava la diversitat i que no es relaciona tant íntimament amb el primer és el dels usos escrits: la llengua utilitzada als exàmens, la llengua dels llibres de text, dels materials de classe o de les lectures obligatòries. Aquestes variables aporten un eix diferenciat, però amb menor poder d'explicació. No es corresponen per complet amb els usos lingüístics, ja que aquests s'encaixen en el primer factor, i faciliten la lectura d'aquesta complexitat sociolingüística.
- En tercer lloc hi ha un factor d'importància molt menor. Són les competències lingüístiques en català, castellà i anglès.

---

⁵ S'efectua una anàlisi de *component principals categòrics* per tal de reduir la complexitat de les variables sociolingüístiques i sociodemogràfiques de l'estudi en pocs factors. D'aquesta manera es pot entendre més fàcilment els principals factors que vertebraven la diversitat de la població estudiada.

- En quart lloc se situa l'origen geogràfic de l'alumne i els seus progenitors.
- I en cinquè lloc es distancia la **competència en anglès**, que juntament amb el nivell d'estudis del progenitors, determinarien un factor diferencial menut, però apreciable.

3.1. Llengua familiar i llengua amb amics

«Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati?» (Vila 2004). Aquest ha estat un comentari força estès envers el català a l'escola catalana. Posa en dubte els efectes de l'escola sobre els usos interpersonals de la llengua. Però diferents treballs hi han aprofundit extensament i n'han tret conclusions que s'oposen per complet a aquest argument. Si més no, en la seua interpretació estricta (Querol 2001; Rosselló 2003; Vila i Vial 2003; Vila 2004; Galindo 2006). Indiquen que l'ús institucional de la llengua a les aules ha crescut. I als patis, el català no és pas una llengua testimonial. Tot i que la seua presència és menor que la del castellà, té una important presència, tal com apunten els resultats de l'estudi que hem tractat fins ara. I la presència del català als patis no és conseqüència pas d'un canvi sistemàtic d'hàbits sociolingüístics per part dels catalanoparlants o els castellanoparlants, si no més aviat al contrari. Possiblement les dinàmiques sociolingüístiques nascudes de les grans migracions dels anys 40 i 50 continuen, a grans trets. I en tot cas, el que es percep és l'enorme ampliació dels espais de contacte entre la població autòctona i l'antiga població immigrada, i encara més, la dilució dels límits entre uns i altres amb el naixement de les noves generacions. Aquests canvis interactuen amb l'extensa exposició al català de les aules entre les noves generacions filles de castellanoparlants.

Tal com s'apuntava a l'apartat Llengua amb les amistats, ni els catalanoparlants han abandonat l'ús del català amb els seus amics, ni el català és una llengua testimonial a les interaccions entre iguals (vegeu la Taula 3). Es ben cert que en les interaccions amb les amistats els catalanoparlants utilitzen el català menys que els castellanoparlants el castellà. I la diferència no és menuda: 11,7 punts percentuals de diferència. Vegeu la Taula 5. Evidentment, aquestes taxes menors de manteniment per part dels catalanoparlants continuen erosionant l'ús social del català. Però en cap cas es tracta d'una pèrdua dels patis.

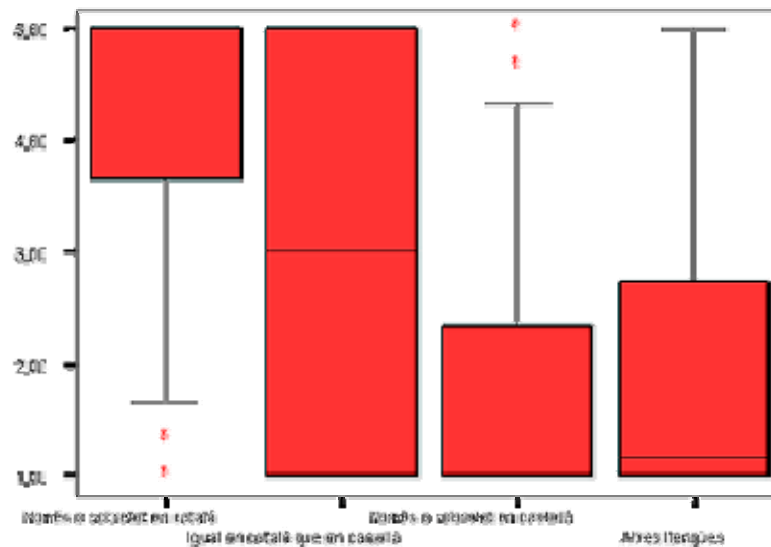
Taula 5 – Usos lingüístics amb els amics de dins del centre i de fora del centre, segons la llengua inicial

	Catalanoparlants inicials que sempre usen el català	Catalanoparlants inicials que mai usen el català
Amb amistats (del centre)	67,7	79,4
<i>Amb amistats (e fora)</i>	66,1	81,8

Si bé la major part dels alumnes utilitzen la seua primera llengua en les interaccions amb els amics, una part gens menyspreable incorpora la segona llengua de manera habitual. En el cas dels castellanoparlants, l'ús de les dues llengües és més reduït: un de cada cinc. I en el cas del catalanoparlants és més àmplia: un de cada tres.

En el Gràfic 3 es pot comprovar com els fills de parelles catalanoparlants (primera columna) utilitzen el català amb els seus amics, mentre que els fills de parelles castellanoparlants (tercera columna) utilitzen el castellà. Tot i això, hi ha un percentatge d'alumnes força visible en els dos grups que no només parla la llengua *dels seus pares*, si no que també utilitza *l'altra llengua*.

Gràfic 3 – Ús del català amb les amistats de dins del centre segons la llengua parlada entre els pares quan l'alumne era petit/da:
Mitjanes llengua catalana amb les amitats dins del centre

Quan eres petit/a, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells?

Nota: El gràfic de caixes mostra la dispersió dels valors de la variable dependent. Cada caixa consta d'una línia horitzontal central que indica on se situa el valor de la mediana (quartil 2, en el 50%), dos àrees de color roig (una de superior i una d'inferior) que en els seus límits indiquen on se situa el valor del quartil 1 i 3 (en el 25% i 75% dels casos respectivament), i finalment una línia vertical per banda (bigoti) que indica la distància del 95% dels casos. Els punts externs indiquen casos extrems.

L'anàlisi multivariant que presentem a continuació intenta respondre a la pregunta *quins són els factors més relacionats amb el manteniment o el canvi de la llengua familiar per a parlar amb els amics*. A continuació presentem, en primer lloc, els principals elements que interaccionen amb els usos lingüístics amb els amics, per emmarcar els resultats en un context general. Posteriorment, tractem els alumnes segons la seua llengua inicial, per tal d'aprofundir en el diferent ús de les llengües dintre del grup catalanoparlant, i després, el diferent ús dintre del grup castellanoparlant. Això ens ajudaria a entendre quines són les circumstàncies més importants que definirien els usos tendents a l'ús de la llengua dels pares o a incorporar-ne altres.

3.2. Anàlisi multivariable de la llengua parlada amb els amics

En els models que compten amb molt poques variables ja s'obté una alta capacitat de predicció dels usos lingüístics amb els amics (del centre).⁶ La llengua parlada amb els germans és la variable millor situada, i només amb aquesta s'obté fins el 49,9% d'explicació de la variació dels usos lingüístics amb els amics. La lògica és senzilla, ja que la major part dels alumnes que parlen català amb els seus germans també utilitzen només el català amb els seus amics (51,8%). I encara més, el 71% dels qui parlen castellà amb tots els seus germans, també parlen només castellà amb els seus amics. Amb aquesta correspondència important entre una i altra variable es forma un model molt robust a partir de la primera variable.

⁶ Els models s'han construït a partir de l'anàlisi multivariable de regressió lineal. L'ús del català (variable d'interval) ha estat la variable dependent i la resta de variables sociolingüístiques i sociodemogràfiques que per les seues qualitats permetien la inclusió en una anàlisi d'aquest tipus han estat incloses en la bossa de variables independents. D'aquestes variables se'n seleccionarien les més destacables. La tria s'ha efectuat a partir de passos successius, partint d'un model d'una única variable independent, i incloent a cada pas la variable millor situada per augmentar el valor del model, fins que la inclusió de variables no aportava més informació si no es rebaixava la significació del model de manera excessiva.

Però en formar el model complet, amb les variables necessàries per a pronosticar l'ús de manera idònia, seleccionem fins un total de 13 variables. Vegeu-les la Taula 6. Amb aquestes s'arriba a ajustar el model fins explicar el 64,8% de la variància existent. Les variables es poden agrupar clarament en tres conjunts. El primer conjunt, tal com veiem més amunt, el conformen les variables sociolingüístiques d'origen familiar (presència del català en les interaccions amb germans i amb pares), configurant el nucli més important que explica la presència del català en les interaccions amb amics. En segon lloc prenen relleu les variables escolars en usos informals i les representacions sociolingüístiques: els usos lingüístics de tall més informal amb el professorat (fora de classe) i el grup lingüístic de referència ("m'agradaria pertànyer al grup dels que parlen...") reforcen el paper dels usos familiars. I finalment, en tercer i darrer lloc, l'anàlisi es completa amb un total de nou variables complementàries i diverses, que ja obtenen índex de correlació molt menors. Aquestes les competències lingüístiques, els usos lingüístics amb el professor a classe, les representacions lingüístiques, el consum de mitjans de comunicació en català o l'origen geogràfic familiar. Com veiem, variables molt diverses, que ajuden a completar una bona aproximació als usos lingüístics amb els amics.

Taula 6 – Model de regressió lineal. Variable dependent: presència del català en la llengua parlada amb les amistats de dins del centre.

R	R quadrat	R quadrat	Error típic de l'estimació
,809	,654	,648	1,00121

	Coefficients estandarditzats (beta)	Significació (error típic)
1. Llengua parlada amb els germans	-,214	,000
2. Llengua parlada amb els pares	-,202	,000
3. Llengua fora classe amb el professorat	,146	,000
4. "M'agradaria pertànyer al grup dels que parlen..."	-,121	,000
5. Coneixement de castellà. Parlar-lo	-,094	,000
6. Llengua de l'alumnat amb el professor dins l'aula	,090	,005
7. "El català s'usa..."	,077	,001
8. Coneixement de català. Escriure'l.	,075	,003
9. "A la teva futura feina, t'agradaria parlar el català..."	,069	,059
10. Llengua de l'emissora de ràdio que més escolta	-,065	,012
11. Coneixement d'anglès. Parlar-lo.	,057	,017
12. Llengua del canal de televisió que més mira	-,057	,026
13. Lloc de naixement de la mare	,053	,040

El model general sobre la llengua parlada amb els amics prioritza els usos lingüístics amb familiars, amb el professorat fora de classe i el grup lingüístic de referència. Així s'ajusta a l'àmplia variància dels usos lingüístics amb les amistats del centre.

3.3. Anàlisi segons els grups lingüístics

El següent pas és la segmentació de la mostra d'alumnes en grups lingüístics. Aquests grups són definits per la llengua parlada entre els pares quan l'alumne era menut. Així, la població escolar queda segmentada en quatre grups segons si els pares parlaven només o sobretot en català entre ells, parlaven igual en català que en castellà, parlaven només o sobretot en castellà o parlaven altres llengües. Cadascun dels grups lingüístics s'analiza de manera independent i s'aprofundeix en els seus usos lingüístics amb les amistats. El principal interès és interpretar els usos diferenciats entre els qui sobretot utilitzen la llengua dels pares i els que fan un ús més o menys extens de la seua segona llengua.

Aquests nous models multivariats que produïm són molt menys robustos. En el cas del grup catalanoparlant (els pares parlaven català entre ells quan l'alumne era menut) s'obté un 27,7% d'ajustament a la variància de la variable dependent, mentre que en el cas dels castellanoparlants és una mica més alt, del 38,3%. Contràriament, tant en el cas dels fills de

parelles que parlaven català i castellà com en els de les parelles que parlaven altres llengües, el model es forneix amb menys variables i millor. Els fills de parelles que parlen les dues llengües només amb quatre variables assoleixen un 63,1% d'ajustament, i els segons, tot i la seua diversitat interna, arriben al 64,9% amb només dues variables. El fet que el model dels fills de parelles catalanoparlants o castellanoparlants siga menys potent evidencia que els usos familiars juguen un paper vital en els usos amb els amics. I en acotar la llengua parlada amb els amics segons els grups de llengua familiar, no disposem de variables suficientment correlacionades que donen una explicació en conjunt.

El factor que més condiciona la llengua que el grup catalanoparlant - els pares els parlaven en català quan l'alumne era menut - fa servir amb els amics és, precisament, la llengua que l'alumne parla amb els seus pares. Vegeu-ho a la Taula 7. Hem de destacar que pareix una afirmació redundant o contradictòria la inclusió de la llengua parlada amb els pares, quan la variable dependent del model és la llengua parlada amb els pares. Però en cap cas ho és, donat que com hem vist a Taula 1, part de la població és filla de parelles que parlen una llengua, però als quals els ha estat transmesa una altra de diferent. I els fills de parelles catalanoparlants als quals s'ha transmès el castellà mantenen una correlació molt important amb el major ús del castellà amb les amistats. Seguint l'estela dels usos amb pares, continuen un seguit de preguntes de tipus ideològic centrades en els usos lingüístics desitjats actualment en l'espai immediat ("al teu centre escolar, t'agradaria parlar el català...") i no immediat ("a Catalunya, el català s'hauria d'utilitzar..."). Finalment apareixen, en posicions amb menys cos, la competència en català, la llengua parlada amb els germans, els usos informals a l'escola o el lloc d'origen de la mare.

Taula 7 – Quan eres petita, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells? = Només o sobretot en català

	Coefficients estandarditzats (beta)	Significació (error típic)
Llengua amb pares	-,243	,000
A Catalunya, el català s'hauria d'utilitzar	,198	,003
Al teu centre escolar, t'agradaria parlar el català	,167	,016
Català/Entendre'l	,167	,004
Llengua amb els germans	-,156	,007
Mitjana Llengua fora classe amb el professorat	,152	,009
La teva mare va néixer	,137	,018

Pel que fa a l'altre gran grup, el dels fills de parelles castellanoparlants, l'ordre de les variables és força diferent. Vegeu la Taula 8. En primer lloc, la variable que més correlaciona amb els seus usos lingüístics amb les amistats és la llengua parlada amb els professors en àmbits de tipus més informal. Bastant més per darrere apareixen els usos lingüístics familiars (amb els germans) i el grup de pertinença. I ja en posicions més poc rellevants hi ha la llengua parlada amb els pares i les representacions sobre l'ús del català. Per a tancar apareix, en darrera posició, l'autoavaluació en la competència oral en anglès

Taula 8 – Quan eres petita, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells? = Només o sobretot en castellà

	Coefficients estandarditzats (beta)	Significació (error típic)
Mitjana Llengua fora classe amb el professorat	,280	,000
Llengua amb els germans	-,198	,001
M'agradaria pertànyer al grup que parlen	-,182	,000
Llengua amb pares	-,132	,027
El català s'usa...	,121	,003
Anglès/Parlar-lo	,106	,008

En el cas dels fills de parelles que utilitzaven el castellà i el català, la variable que més correlaciona amb els seus usos lingüístics és la llengua parlada amb el professorat a classe,

la competència del castellà, la llengua parlada amb els pares i els desitjos d'ús del català en l'espai no immediat.

Taula 9 – Quan eres petita, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells? = Igual en català que en castellà

	Coefficients estandarditzats (beta)	Significació (error típic)
Mitjana Llengua d'alumnat amb el professor dins aula	,517	,000
Castellà/Entendre'l	,425	,000
Llengua amb pares	-,389	,000
A Catalunya, el català s'hauria d'utilitzar...	,297	,002

I en el cas dels fills de parelles que parlen altres llengües, només amb els usos lingüístics informals amb el professorat s'aconsegueix un grau molt important de correlació. Si a més s'afegeix la llengua inicial de l'alumne, es completa un model força robust, amb només dues variables explicatives.

Taula 10 – Quan eres petita, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells? = Altres llengües

	Coefficients estandarditzats (beta)	Significació (error típic)
Mitjana Llengua fora classe amb el professorat	,640	,000
Llengua inicial	-,383	,018

Com hem vist, l'ús de les llengües amb els amics té diferents factors que l'expliquen. En el cas de l'ús dels alumnes en general, sobretot s'explica pels factors familiars, escolars i ideològics. Però la pròpia diversitat d'usos dintre de cada grup lingüístic, definits aquests grups segons la llengua parlada entre els pares quan l'alumne era menut, es veu lligat a una perspectiva més complexa, i sobretot, més difícil d'interpretar. La raó per la qual alguns fills de parelles catalanoparlants habitualment utilitzen el castellà amb els seus amics, o per la qual els fills de parelles castellanoparlants utilitzen el català, no és fàcil d'explicar amb les variables disponibles.

Els fills de catalanoparlants incorporen el castellà, en primer lloc, quan aquesta ha estat la llengua que els pares els han transmès. Però també quan en la seua opinió arreu hauria de mantenir-se i/o créixer l'ús del català. Un dels fets que més destaca és que la llengua parlada amb els germans pareix una mica menys important que la llengua parlada amb els pares. Aquest fet destacaria que l'ús del castellà amb els amics per part d'aquest grup tendeix a consolidar-se més en la transmissió dels pares que no pas en l'ús amb els germans.

Tot el contrari que ocorre amb els fills de parelles castellanoparlants que també parlen català amb els amics, on pareix que l'adopció del català tendiria a ser una miqueta més important entre els germans que en la transmissió. Però entre els factors que millor explicarien l'adopció del català com a llengua d'intercomunicació per part dels fills de parelles castellanoparlants estaria l'adopció de la llengua per a parlar-la amb el professorat en els usos de tall més informal. La percepció sobre l'ús del català en el context immediat, així com el grup lingüístic de referència, també destacarien entre aquests factors. Sobretot la primera de les dues, la percepció de l'ús en els contextos immediats, indicaria que els contextos que són percebuts per l'alumne com a més catalanoparlants ajudarien a adoptar aquesta llengua en les interaccions amb els amics.

4. Conclusió

Els factors que expliquen els usos lingüístics amb les amistats són molts i diversos, i formen models força robustos. Però els models no són tant robustos en segmentar els alumnes segons la llengua que parlaven els seus pares entre ells quan l'alumne era menut. Això es deu sobretot a que l'ús amb les amistats ve mediat per la llengua familiar. I a grans trets, la llengua familiar vertebrava l'ús de la llengua de l'alumne amb els seus amics. Amb matisos, amb importants fluxos d'una banda a l'altra. Però en general els catalanoparlants parlen català amb els seus amics i els castellanoparlants parlen en castellà amb els seus amics. Tot i això, amb les variables que disposem, es pot destacar que els fills de parelles catalanoparlants també parlen el castellà sobretot quan aquesta ha estat la llengua que finalment li han transmès a casa, amb un fort suport dels factors ideològics. Mentre, els fills de les parelles castellanoparlants sobretot destaquen per incorporar el català en les interaccions amb les amistats quan també utilitzen el català en el contacte informal amb els professors i quan perceben que en el seu context social el català s'utilitza molt. Aquests són els dos factors que, precisament, destacàvem que podien diferenciar el contacte lingüístic d'autòctons i immigrants fins els anys 80 respecte els fills i nets d'ambdues comunitats lingüístiques. En primer lloc, amb el model escolar vigent, els alumnes de les escoles han vist créixer la seua exposició a la llengua minoritzada, el català, independentment de la seua llengua familiar. I en segon lloc, es multipliquen les interaccions habituals entre els membres dels grups lingüístics. Se suavitzen així les barreres etnolingüístiques característiques de les societats receptores de migracions.

En resum, comprovem que l'escola juga un paper important per a la incorporació del català en els usos lingüístics amb amics dels fills de castellanoparlants. No és, ni molt menys, l'únic factor. I també la universalització del coneixement de la llengua catalana hi ha d'estar altament implicat. Però precisament per la seua universalització es converteix en un factor *superat* per altres variables menys importants. I precisament, un d'aquests factors significatius és l'ús del català amb els professors, però en espais fora de classe. Això és, en els aspectes més col·loquialitzadors de la llengua. Amb aquests resultats es percep la gran importància de l'escola en la bilingüització dels usos dels fills de parelles castellanoparlants. Però no només en el paper de l'escola com a transmissora d'una llengua, amb un important valor acadèmic. També com a transmissora de la llengua amb valor d'ús informal i col·loquial.

Respecte a la qualitat de les dades i els seus resultats hem trobat alguns límits. El principal, és el d'aprofundir en el coneixement del context sociolingüístic en que l'alumne viu. Hem pogut entreveure que els fills de parelles castellanoparlants utilitzen el català amb els amics en els contextos on perceben que s'usa molt el català. Però no hem pogut comprovar empíricament si la presència real de la llengua en la resta d'alumnes de la seua classe, o del seu centre, o la gent del seu voltant o de la seua població incideixen en el major ús de l'alumne, i en quin grau. També augmentaria molt el poder explicatiu dels models saber amb qui interacciona l'alumne. Qui són els seus amics i quines llengües parlen aquests amics a casa o amb altres amics. Aquesta anàlisi aprofundida de la xarxa social més propera de l'alumne ens ajudaria a objectivar el context més proper de l'alumne. També es podria disposar per a cada alumne de l'índex de presència del català a la llar de la resta d'alumnes de la seua classe, com a mesurador de l'ambient lingüístic.

Finalment, hem comprovat que l'anàlisi i interpretació dels usos familiars no ha estat mai una operació simple. Tot i això, en les generacions nascudes a partir dels anys 80, i sobretot els 90, detectem que aquests punt de vista diferents de la llengua familiar no s'interrelacionen tan clarament com ho fan en altres grups d'edat. I on era fàcil lligar la llengua inicial amb la llengua parlada amb els progenitors, actualment apareixen dissonàncies que necessiten un estudi intens. Un estudi que incorpore la llengua inicial, la llengua amb els progenitors, amb els germans i amb els avis, o la llengua parlada entre els pares. I s'analitzi permenoritzadament els lligams entre unes variables i altres.

5. Bibliografia

QUEROL, E. (COORD); CHESSA, E.; SOROLLA, N.; TORRES, J.; VILLAVARDE, J.A. *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI. L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya Nord, Comunitat Valenciana, la Franja i les Illes Balears*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007.

TORRES, J. (COORD.); VILA, F. X.; FABÀ, A.; BRETXA, V. *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003*. Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2005.

CONSELL SUPERIOR D'AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU "L'avaluació del sistema educatiu per al 2006", *Quaderns d'Avaluació*, 4, gener de 2006, 2006a.

CONSELL SUPERIOR D'AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU. "Marc conceptual de l'avaluació de l'educació secundària obligatòria 2006". Barcelona, Departament d'Educació, Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, col. "Documents", n. 07, 2006b.

CONSELL SUPERIOR D'AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU [Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya. Avaluació de l'educació secundària obligatòria 2006](#). Col·lecció "Informes d'avaluació" 11. Barcelona: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, Generalitat de Catalunya, 2008.

GALINDO I SOLÉ, MIREIA [Les Llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de Primària a Catalunya](#). Barcelona, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, 2006.

QUEROL, E. «[Evolució dels usos i de les representacions socials de les llengües a Catalunya \(1993-2000\)](#)». *Noves SL* [Barcelona] (2001) núm. d'estiu.

ROSSELLÓ i PERALTA, C. DE «[Catalan or Spanish? Language choice from home to school](#)». A: SAYAHI, L. (ed.). *Selected Proceedings of the First Workshop on Spanish Sociolinguistics*. [Somerville, MA] (2003) *Cascadilla Proceedings Project*, p. 30-42

VILA i MORENO, F. X. i S. VIAL i RIUS «[Models lingüístics escolars i usos entre iguals: alguns resultats des de Catalunya](#)». A: PERERA, J. (ed.). *Plurilingüisme i educació: els reptes del segle XXI. Ensenyar llengües en la diversitat i per a la diversitat* p. 207-26.. [Barcelona] (2003) Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona.

VILA i MORENO, F. XAVIER «[Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati? Els usos lingüístics a les escoles catalanes](#)». *Llengua, Societat i Comunicació* [Barcelona] (2004) núm. 1, p. 8-15. Barcelona, Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona.

Natxo Sorolla

Xarxa CRUSCAT – IEC, CUSC – UB
natxosorolla@gmail.com